

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio CXIV. De gratiâ necessariâ ad diligendum Deum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

DISPUTATIO CXIIII.

De gratiâ necessariâ ad diligendum Deum.

Hic perfectissimus actuum omnium est, qui à creaturâ rationali in hac vitâ elici possunt. Non abs re ergo erit, peculiarem de eo disputationem instituere, ut sciamus sitne par ei in naturâ virtus, viresque ad illius productionem sufficientes, an verò ob summam ejus eminentiam necessarium sit ad gratiæ adminiculum recurrere; qua in re non unus omnium est dicendi modus, ut mox ostendam. Ut verò questio universalius procedat, non de uno aliquo particulari naturæ statu hoc inquiremus, sed ab omni statu præscindimus: quid verò de naturâ lapsâ peculiariter dicendum sit, videbimus postea.

SECTIO PRIMA.

Positne homo solis naturæ viribus diligere Deum.

I.
Actus amoris Dei duplex, supernaturalis & naturalis.

AD pleniorē difficultatis hujus intelligentiam notandum, actum amoris Dei esse duplicem, supernaturalem alterum, alterum naturalem, seu qui Deum ut auctorem naturæ, vel ut primam causam & ultimum finem connaturalem hominis respiciat, undecunque deum proveniat istorum actuum differentia.

II.
Hæc amoris Dei in naturalem & supernaturalem divisio communis est omnium Theologorum, ut inter alios notat Suarez hic, lib. 1. cap. 29. num. 10. quam distinctionem cum ut vanam & commentitiam, & ad illudendum sacris litteris plurimisque antiquorum testimoniiis excogitatum rejiceret Baius in opere de charitate, damnantur à Pontificibus Pio V. & Gregorio XIII. propositiones ejus 34. 36. & 38. In præsentem itaque inquiremus utrum sicut homo alios actus naturales bonos sine gratiâ, seu speciali Dei auxilio exercere potest, ita & possit Deum solis naturæ viribus diligere.

III.
Supponendum secundò, præcipuam difficultatem hic esse de amore Dei perfectò (abstrahendo tamen ab omni statu) seu super omnia; posse namque hominem solis naturæ viribus actum aliquem imperfectum amoris Dei elicere, qualis est actus conditionatus, seu velleitas, aut si quis ideo velit Deo aliquam perfectionem quam habet, existentiam verbi gratia, ut ipsi homini bene sit, seu ut Deus eum conservet, aut aliud hujusmodi, communis est Theologorum sententia, ut ait Suarez hic lib. 1. cap. 29. num. 14. Ratio est, lumine etenim naturæ repræsentatur Deus, ut summum hominis bonum, sine quo, non solum non bene esse, sed nec esse potest, ac proinde eodem lumine naturali cognoscitur Deus ut bonum naturæ humanæ proportionatum, ergo ut homini amabile; nam ut ait Aristoteles Ethicorum 8. cap. 2. Amabile bonum, unicuique autem proprium.

IV.
Possibile homini solis naturæ viribus actum aliquem imperfectum amoris Dei elicere affirmant omnes.

V.
Ratio est, quia Deus est summum hominis bonum.

Deus verò juxta ipsum rationis naturalis dictamen est maximum bonum, non solum commune universo, sed & particulare homini, etiam ut auctor naturæ est, & finis noster ultimus connaturalis: cum ergo nec bonitas desit amabilitasque naturalis in objecto, nec cognitio etiam naturalis illam repræsentans, cur non poterit voluntas naturaliter in bonitatem illam ferri.

Confirmatur: inlitum quippe natura est, ut homo alium hominem, à quo beneficium aliquod accepit, diligat, quidni ergo & Deum amet, à quo tot in nos profecta sunt beneficia, nisi aliqua occurrant impedimenta, quæ tamen respectu omnis saltem amoris, non semper occurrunt. Confirmatur secundò: Deus sub aliqua ratione veri est objectum naturale intellectus, ergo & sub aliqua ratione boni est objectum voluntatis, præsertim cum hæc ratio boni naturaliter cognosci possit, naturaliter quippe cognoscitur Deus, ut beneficia nobis conferens, juxta illud actuum 14. v. 16. Et quidem non sine testimonio relinquit semetipsum, benefaciens de celo, dans pluvias, & tempora, &c. & Pl. 18. Celi enarrant gloriam Dei.

Imò Suarez citatus cap. 30. late contendit contra Vasquez 1. 2. d. 195. cap. 2. non amorem tantum concupiscentiæ respectu Dei, quo scilicet ametur ut nobis bonus, esse possibilem, sed amorem etiam benevolentia, quo nimirum Deus ut auctor naturæ est diligatur propter se. Probat: hujusmodi enim amor, vel excedit naturales vires hominis, quia amor benevolentia est, vel quia terminatur ad Deum: non primum, cum amicitia, quæ est effectus benevolentia, sit ex præcipuis naturæ bonis, hominique maximè connaturalis, quod verò terminetur ad Deum, non necessariò elevatur ad gradum supra naturæ vires, cum lumen naturale dicet auctorem naturæ esse propter se diligendum, imò esse amore longè dignissimum, utpote summum bonum, & in quo plurimæ reperiantur perfectiones intrinsecæ, multaque insuper bona extrinsecæ, ut honor, gloria, cultus, & hujusmodi alia ei debeantur: quare velle ipsi bona, quod spectat ad amorem benevolentia, est actus naturæ rationali maximè conformis, præsertim cum & vixum aliquem probum

Amabile bonum, unicuique autem proprium.

IV.
Si homo sufficientem in se habeat bonitatem, ut ab homine ametur, à fortiori amari potest infinita bonitas Dei.

V.
Non amore tantum concupiscentia, sed etiam benevolentia amari potest Deus viribus naturæ.

Deus est objectum amoris longè dignissimum.

Affectus benevolentia erga Deum creaturæ rationali est maximè conformis.

probum iudicet quis huiusmodi affectu dignum, eundemque illi sapè naturaliter exhibeat: idem ergo circa Deum naturaliter & scire possumus, & facere.

VI. Sermo hic est de amore perfecto tum ex parte objecti, tum modo tendendi.

Quæstio itaque præfens procedit de amore Dei perfecto, tum ex parte modi tendendi, ut nimirum actus absolutus sit, non conditionatus, seu velleitas, tum etiam ex parte objecti, seu ut sit perfectè obediens, ut aiunt, vel formaliter & explicitè, ut cum quis directè vult Deo in omnibus obedire, vel saltem virtualiter; potest enim quis velle Deo etiam absolute aliquod bonum intrinsecum, ut sapientiam quam in eo considerat, aut immensitatem, & tamen simul habere animum, appetitum suum in aliquo objecto peccaminoso explendi. Imò habere quis potest animum non offendendi Deum in hac vel illâ materiâ particulari, non in omni, ut fideles habent non eum negandi, non tribuendi cultum illi debitum idolis, non blasphemias in eum proferendi, & tamen simul possunt velle eum offendere aliena rapiendo, fornicando, & similibus, & verò (quæ hominum miseria est) isthac nimis frequenter præstant. Amor itaque Dei, qui universalis non est, dicitur imperfectus ex parte objecti, alter autem qui solum est conditionatus, seu velleitas, imperfectus dicitur ex modo tendendi.

VII. Amor Dei perfectissimus, seu appreciativus.

Actus ergo perfectus amoris seu super omnia utramque hanc perfectionem continet, includitque insuper peculiarem modum tendendi actus in Deum, ita scilicet ut appreciativè cum non uni tantum vel alteri rei, hoc namque facit actus imperfectus, sed omnibus anteponat, esto quoad gradualementem intensionem actus res aliæ magis amari possint. Consistit itaque hæc appreciativa prælatio in modo tendendi actus voluntatis, quod quidvis velit potius, quam Deum offendere, qua de causâ amor obediens vocatur. Etsi verò non sit necessaria comparatio formalis & explicita respectu aliorum objectorum, imò sapè non expedit ejusmodi comparationem fieri, cum aniam præbere possit peccandi, iis præsertim qui minus sunt in virtute radicati, est tamen amor super omnia comparatio quædam implicita respectu aliorum objectorum, quibus Deum hoc appreciativo modo præfert, ita ut si resolvatur actus, dicat, volo Deum præ omni aliâ re, vel malo quodlibet quam Deum offendere.

VIII. Cum nihil supernaturale in hoc actu reperitur, elici poterit virtutibus naturalibus.

Quod verò sit possibilis etiam huiusmodi actus amoris in substantiâ naturalis, probatur: nulla enim hic apparet supernaturalitas; bonitas quippe Dei, cum naturæ lumine cognosci possit, ut supra diximus de amore imperfecto, poterit & naturaliter amari: sicut enim Angelos ob bonitatem, quam in ipsis concipimus, actu naturali amare possumus, ita & amari potest Deus, cum ut auctor naturæ bonitatem habeat summè amabilem, multoque magis naturæ lumine cognoscibilem, quam sunt Angeli.

SECTIO SECUNDA.

Objectiones contra amorem Dei super omnia, in substantiâ naturalem.

I. Per actum amoris Dei super omnia,

DICES primò: hic amor est super omnia, ergo debet quis per illum amare Deum, etiam super seipsum, cum Deum amare debeat su-

per omnia; hoc autem videtur naturæ vires excedere. Respondetur actum illum in se continere quidem difficultatem, non tamen supernaturalitatem; sicut enim naturaliter amare quis potest rem publicam super seipsum sequè pro illius incolumitate, vitæ periculo exponere: ita à fortiori amare poterit Deum.

Nec obstat, quod ait Aristoteles lib. 9. Ethicorum cap. 8. Nempè hominem studiosum amore honesto seipsum magis diligere, quicquid enim facit, facit quia sibi honestum: hoc inquam non obstat, sermo namque est illo loco de bonis privatis, ut bene advertit Suarez hic lib. 1. cap. 30. & 31. num. 24. seu de amicis qui sunt particulares personæ, non verò respectu Dei: quod etiam expressè docet S. Thomas 1. p. q. 60. art. 5. ad 1. & 2. q. 26. art. 3. ad 1. & 2. dignitas quippe Dei, & dependentia quam res omnes ab ipso habent, utpote quibus ille est tota ratio existendi & bonitatis, postulat ut amor ipsius sit regula cujuscumque amoris creaturæ, etiam illius, quem creatura habet erga seipsum. Deinde non est mens Aristotelis negare amicitiam veram inter homines, sed erga rem publicam, cum certum apud omnes sit eam dari. Quare dictum illud in Ethicis, non ita accipiendum, quasi quisquis diligit amicum, aut patriam, diligere seipsum debeat in actu signato, sed solum in actu exercito; quatenus scilicet dum vult bonum patriæ, majus bonum vult & dat sibi, actum nimirum hunc honestum, qui quid multò præstantius est, quam sit bonum illud, quod vult patriæ, opes nimirum, aut aliud huiusmodi.

Dices secundo: hic actus esset & non esset amicitia erga Deum; esset ut supponimus; non enim est amor concupiscentiæ, ergo amicitia: non esset; amicitia namque est mutua, & requirit redamationem, hic autem actus non exigit ut Deus eum, qui ipsum sic amat, redanet, cum exerceri possit à peccatore, cumque naturalis sit, non potest exigere gratiam & amorem Dei. Respondetur nomen amicitia latius & strictius sumi: amicitia latè sumpta idem est ac affectus benevolentia, quo quis alterum amat propter ipsum, seu ut opponitur amori concupiscentiæ: strictè verò sumpta amicitia varias condiciones requirit, æqualitatem in primis quandam inter personas, ut ait Aristoteles, redamationem seu ut sit mutua, & quæ non lateat amicos, communicationem, & similia, & hoc sensu actus ille naturalis amoris, etiam super omnia, non est amicitia.

Qui ergo huiusmodi actu naturali diligeret Deum, licet quantum est ex parte suâ, seu affectivè, ut aiunt, esset conversus erga Deum, non tamen simpliciter, & effectivè, cum hic amor non habeat oppositionem cum peccato habituali, quamvis excludat peccatum omne actuale, sicut etiam excludit attritio, & propositum quodvis absolutum non peccandi de cætero, cum hoc enim proposito implicat componi ullum peccatum actuale. Quod verò non tollat amor hic peccatum habituale constat, nam alioqui homo solis naturæ viribus justificaretur, quod dici nequit; hic enim effectus tribuitur ad summum contritionis & charitatis supernaturali. Imò nec actus etiam charitatis seu amoris supernaturalis peccatum tollit ex naturâ suâ, & physicè, sed solum ex ordinatione & acceptatione divinâ: quare ex naturâ rei, & præciso omni favore Dei posset peccatum habituale manere simul cum actu dilectionis Dei super omnia, etiam supernaturali, ut in materiâ de penitentiâ, Deo dante, ostendam.

Dices

Amat quis Deum super seipsum.

II. Quo sensu dicat Aristoteles hominem studiosum magis diligere seipsum.

Amor Dei est regula amoris omnium rerum creaturarum.

III. Hic actus amoris Dei est actus benevolentia, quamvis non sit amicitia mutua.

Amicitia strictius & latius sumitur.

IV. Actus naturalis amoris Dei converteret hominem ad Deum affectivè, non effectivè.

Actus etiam supernaturalis amoris Dei non tollit peccatum habituale ex naturâ suâ.

V. Dices tertio: in Scriptura Concilii & Patribus, quotiescumque sermo est de amore Dei, significatur actum illum esse supernaturalem, dicitur namque esse ex Deo, à Deo Patre, per Spiritum sanctum diffundi, & id genus alia, quæ gratiam illuminationis, seu sanctæ inspirationis ad actum amoris Dei super omnia requirere videntur, ergo hic actus erit semper supernaturalis.

VI. Respondetur intendere Scripturam homines ad consequendam salutem instruere, amor autem ad hunc finem necessarius, est amor supernaturalis, seu charitas, quare de hoc amore loquuntur divinæ literæ. Quod etiam de Conciliis & Patribus hoc modo dici potest: sicut enim, ut supra vidimus, dum de operatione bonæ loquuntur, de illâ fermè solâ sermonem instituunt, quæ ad vitam æternam conducit, ita idem à fortiori dicendum de actu dilectionis.

VII. Quamvis Concilii duos actus amoris Dei distinguant, præcipuè tamen loquuntur de supernaturali. Addo ex ipsis Conciliis fundamentum desumi, duplicem hunc amorem distinguendi, & Patres in iis de amore tantum supernaturali fuisse locutos: sic enim in Concilio Arausicano, & præcipuè Tridentino adduntur, ut dixi, particulæ illæ *Sicut oportet ad justificationem*, ergo manifestè significant possibilem esse amorem alium inferiorem, qui ut fiat, auxilio gratiæ & inspiratione Spiritus sancti non indiget. Quare Concilium Tridentinum, ut aperte demonstraret de illâ se dilectione loqui, quæ Deum respicit ut auctorem supernaturalem & gratiæ, hanc conclusionem addidit, *illiusque (nempe Deum) tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt*.

VIII. Dicendum itaque cum Scoto in 2. d. 28. & alibi, quem sequuntur communiter Scotistæ, Cajetano hic, q. 109. art. 3. & 4. Molinâ in concordia q. 14. art. 14. Lorcâ hic d. 5. & videtur mens Suarez hic lib. 1. cap. 30. 31. & 34. num. 22. possibilem esse actum amoris Dei super omnia, in substantiâ naturalem, qui proinde solius naturæ viribus, & sine auxilio gratiæ elici possit.

SECTIO TERTIA.

Vtrum amor naturalis & supernaturalis differre debeant ex parte objecti.

I. Hæc quaestio ad materiam de fide, vel charitate propriè spectat, ubi latè discurti solet. Pro præsentî dico universim aliunde quàm ab objecto distinctionem actuum, tum intellectus tum voluntatis desumi, nempe ex principiis. Et quidem si, non actiones tantum, sed etiam actus intellectus & voluntatis, seu qualitates sint modi, ut aliqui volunt, & uniones sui ad subiectum, etiamsi sint representationes ejusdem omnino objecti, specie differant necesse est pro diversitate subiecti, cum diversus respectus transcendentalis in unâ re luceat, quæ non relucet in aliâ, & sicut respectus intentionalis ad duo objecta, puta albedinem & nigredinem, reddit visiones aut intellectiones specie diversas, licet subiectum sit idem, à fortiori id præstabit respectus physicus ad diversa subiecta.

II. Imò etiamsi qualitates hæc non sint modi, existimo posse actus intellectus aut voluntatis respectu ejusdem omnino objecti distingui specie; ut si actus aliquis intellectus intuitivè representans hanc

numero albedinem, petat ex naturâ suâ procedere ab Angelo, & illum solum connaturaliter informare, alius verò actus representans intuitivè eandem albedinem petat connaturaliter informare animam, hi duo actus different specie; in uno quippe illorum relucebit prædicatum intrinsecum diversum à prædicatis intrinsecis alterius: sicut namque dependentia essentialis à principiis specie distinctis facit distinctionem specificam in actionibus, ita dependentia connaturalis idem præstabit in qualitatibus.

Voluntas aliunde distingui, quàm ab objecto.

Ad rem ergo præsentem similiter probabile videtur, ad hoc ut amor naturalis & supernaturalis distinguantur, non requiri ullam ex parte objecti diversitatem: etsi enim plerumque contingat amorem naturalem ferri in Deum ut auctorem naturalem, amorem verò supernaturalem in Deum ut auctorem supernaturalem, ad hanc tamen distinctionem in actibus talis diversitas in objectis non est semper necessaria. Unde probabile mihi videtur, posse etiam dari actum supernaturalem amoris circa Deum ut auctorem naturalem & actum naturalem circa Deum ut auctorem supernaturalem. Primum constat: si enim infideli cupiam, vel puero de mysteriis Fidei instruendo proponeretur primus Fidei articulus, Deum scilicet esse, & res humanas administrare, posset is punctum illud sibi propositum credere Fide divinâ, & tamen objectum illud est planè naturale, Deus scilicet ut est auctor naturæ. Ulterius potest is Deum hoc modo per Fidem cognitum amare, qui amor erit supernaturalis, cum oriatur ex Fide supernaturali. Idem suo modo dici potest de amore naturali objecti supernaturalis: possumus siquidem naturaliter audire vel intelligere aliquem loquentem de objecto supernaturali, ut de Deo auctore beatitudinis supernaturalis, ergo actus naturalis ferri potest in objectum supernaturale, & consequenter hic excitare connaturaliter poterit actum aliquem amoris, seu complacentiæ circa Deum hoc modo cognitum, qui actus erit naturalis, cum ad cognitionem naturalem sequatur.

III. Dari potest actus supernaturalis amoris circa Deum ut auctorem naturalem, & naturalem circa eundem ut auctorem supernaturalem.

Viriusque hujus actus possibilis declaratur.

Ratio verò horum est, quia unitas seu convenientia est, ut aiunt, de genere boni, quare ut aliqua duo convenient nullum debet esse caput discrepantiæ. Quantumcumque ergo actus aliqui convenient in objecto, si tamen vel petant à diverso principio procedere, vel ad finem diversum ordinantur, erunt inter se diversi; relucet siquidem prædicatum intrinsecum diversum in uno, quod non relucet in alio. Actus itaque amoris, esto terminetur interdum ad objectum supernaturale, si tamen petat causam solummodo naturalem, vel tantum tendat ad consequendum finem naturalem, & ad illum subiectum suum ordinet, erit tantum naturalis; actus verò alius circa idem objectum, qui peteret per se principium supernaturale, & ordinaret subiectum ad finem ac beatitudinem supernaturalem, esset supernaturalis. Plura hac de re dicentur tomo sequente, Disp. 13. sect. 2. & tertiâ.

IV. Ut aliqua duo verò convenient, in nullo debent discrepare.

Multa requiruntur ad hoc ut actus sit supernaturalis.

SECTIO QUARTA.

Vtrum in naturâ etiam lapsâ possit quis naturaliter Deum super omnia diligere.

I. Multi qui actum naturalem amoris Dei concedunt naturâ integrâ, negant lapsâ.

II. Frustra ex Conciliis & Patribus contendunt aliqui non posse in naturâ lapsâ dari actum amoris Dei naturalem.

Patres ad actum super-naturalem amoris Dei requirunt auxilium gratiâ.

III. Vterius ostenditur loqui Patres de actu amoris super-naturali.

IV. Docet S. Thomas posse viribus natura Deum ut auctorem nature diligere super omnia.

Quo pacto intelligendus sit S. Thomas actum amoris Dei merè naturalem videtur negare.

PECULIARIS hac de re videtur esse difficultas in naturâ lapsâ, spectatâ scilicet actus hujus sublimitate, & naturæ nostræ peccato jam infectæ, ac veluti humi jacentis, & ad nihil altum ex se aspirantis imbecillitate. Unde nonnulli, qui actum amoris Dei naturalem concedunt naturâ integrâ, eum negant lapsâ, & in illam actum tam perfectum non cadere affirmant.

Prima Conclusio: nihil est contra Patres, aut Concilia, si quis affirmet esse virtutem in actu primo sufficientem completam physicam in naturâ etiam lapsâ, ad actum amoris Dei super omnia naturalem eliciendum. Hanc Conclusionem non negant multi ex auctoribus contrariæ sententiæ: unde Suarez hic lib. 1. sect. 33. num. 8. fatetur frustra conari quosdam contrarium ex Scripturâ, Patribus, aut Conciliis probare; non enim, inquit, requirunt Concilia & Patres auxilium gratiæ ad quemcumque actum amoris Dei, sed ad illum solum, qui elicitur sicut oportet, seu qui conducit ad vitam æternam, & consequenter ad actum amoris super-naturalem: actus autem amoris de quo hic loquimur, etiam si sit super omnia, est tamen actus merè in substantiâ naturalis, ut jam ostensum est, & admittunt plerumque adversarii. Deinde Scriptura, Concilia & Patres de dilectione illâ loquuntur, quæ est preparatio ad justitiam, ac proinde de dilectione quæ est omni ex parte perfecta.

Adde Concilia & Patres sicut negant posse hominem diligere sicut oportet, ita & negare posse penitere: de actu ergo supernaturali sunt intelligendi, nam actum naturalem doloris de peccato commisso habere homines possunt viribus naturæ: imò eodem modo loquuntur de aliis actibus bonis naturalibus. Ratio verò est quia disputant contra hæreticos asserentes posse hominem viribus naturæ elicere actus amoris, penitentiæ &c. qui conferunt ad salutem, & sufficient ad justificationem: hos ergo actus, non alios negant Patres posse sine adminiculo gratiæ, & speciali Dei auxilio fieri.

Quod de aliis Patribus dixi, judicari probabiliter potest de mente sancti Thomæ, præsertim cum ipse quodlibet 1. art. 8. (quem hac in re multi sequuntur ex Thomistis) expressè affirmet Deum ut auctorem naturæ, & ut finem similiter naturalem posse amore naturali diligere super omnia: imò 1. p. q. 60. affirmat S. Doctor amorem Dei esse naturæ rationali connaturalem. Quare quando hic q. 109. art. 3. id negat, dici posset cum Molina in concordia q. 14. art. 13. d. 14. memb. 3. & insinuat Valentia 1. 2. disp. 8. q. 1. puncto 4. & expressè hoc modo sanctum Thomam explicat Lorca; dici inquam posset, loqui ipsum non de quocunque amore naturali, etiam super omnia, sed de efficaci, seu effectivo, ut loquuntur alii, nempe tali, qui cum diuturna mandatorum observatione conjungatur. Hujusmodi ergo tantum actum amoris negat S. Thomas elici posse in naturâ lapsâ, ob appetitum nimirum rebellionem, ac tentationes crebrò exurgentes, defatigationemque & molestiam, ob difficultates denique varias, quæ identidem in hac vitâ occurrunt. Non itaque negavit S. Thomas

posse hominem modò in naturâ lapsâ ad breve tempus, nullâ urgente tentatione actum dilectionis Dei naturalem elicere.

Secunda Conclusio: non mihi videtur carere probabilitate, quod affirmant aliqui, posse scilicet hominem hic in naturâ lapsâ actum naturalem amoris Dei super omnia subinde elicere: ita Scotus, Gabriel, Okam, Durandus, Major: eandem sententiam tenent multi ex Thomistis, Cajetanus 1. 2. q. 109. art. 3. Medina, Sotus lib. 1. de naturâ & gratiâ cap. 22. Molina in concordia, loco proxime citato, Lorca & alii: quam etiam sententiam Suarez hic cap. 34. num. 12. licet contrariam sequatur, judicat non esse improbabilem. Imò Molina in Concordia q. 14. art. 13. Disp. 14. memb. 2. ait neminem se ex antiquioribus vidisse, qui neget actum hujusmodi amoris, etiam in naturâ purâ & lapsâ esse possibilem. Quod à fortiori dicendum est de actu amoris concupiscentiæ respectu Dei, quo scilicet eum volumus, ut bonum nostrum; hic quippe actus minorem in se continet difficultatem, quam amor benevolentæ.

Probatur Conclusio: nam etiam in naturâ lapsâ datur sufficiens principium physicum hujus actus, cum eadem sint vires naturales physice liberi arbitrii in naturâ lapsâ, quæ erant in integrâ, in eâ autem S. Thomas, & omnes passim docent potuisse hominem sine ullo speciali auxilio gratiæ Deum ut auctorem nature super omnia amore naturali diligere, quod similiter affirmant de Angelis. Imò S. Thomas in 2. d. 33. q. 2. art. 2. ad 5. idem asserit de pueris sine remedio peccati originalis decedentibus, quos ait, sicut naturalem Dei cognitionem habent, ita eundem naturaliter posse diligere, ubi de omni dilectione naturaliter possibili eum intelligunt Thomistæ, Soto, Molina, & alii, ergo jam in naturâ lapsâ sunt vires physice ad hunc actum sufficientes, ergo non est homini modo ille actus physicè & simpliciter impossibilis, sed solum moraliter, ratione scilicet rebellionis appetitûs, & magnæ difficultatis ex tentationibus, quibus jam obnoxia est humana natura, ortæ.

Hoc tamen solum probat, non posse hunc actum in naturâ lapsâ per longum tempus durare, at brevissimo tempore potest; tentationibus enim, præsertim gravibus non semper urgentur homines, sed quædam identidem habent intervalla; in illis ergo sicut cogitare de Deo, & ejus perfectionibus ac beneficiis possunt, ita & ad eundem amandum poterunt excitari, præsertim si accedat adhortatio, qua alteri quis hoc peculiariter suadeat, Deique beneficia eidem paulò clariùs ob oculos ponat, quod non est cur naturaliter contingere inter homines nequeat, vel vivâ voce, vel tractatum aliquem hac de re componendo.

Secundo probatur: homines quippe interdum aliorum suâsu naturaliter ad res quascunque difficillimas, tum in intellectu, tum voluntate pelluntur: in intellectu, ut cum pertrahuntur ad hæreses & res alias falsas, quæ difficultatem in se maximam continent, credendas: in voluntate verò, ut quando ad facinora quædam ardua, licet mala impelluntur, ad quæ alioquin nullam habent inclinationem: quidni ergo & ad bona poterunt similiter impelli.

Probatur teritiò: insitum namque fuit, etiam gentilibus, malos post hanc vitam perpetuò puniendos, bonos econtrario in summis deliciis viçtuos. Valde ergo connaturale videtur, ut gentilibus quispiam, vel homo in puris naturalibus constitutus, & pœnas illas apprehendens, à sceleribus abstinere

V. Probabile est posse hominem in naturâ lapsâ amore Deum super omnia viribus natura.

Hæc communis videtur fuisse antiquorum sententia.

VI. In statu natura lapsa datur sufficiens principium physicum naturalem amoris Dei super omnia.

Affirmat S. Thomas pueri in originali peccato decedentes posse amare Deum super omnia.

VII. Quædam longo tempore durare hic actus amoris Dei super omnia nequeat, postquam identidem elici.

VIII. Cum alii interdum difficillimas aliorum suâsu pertrahuntur boni, quidni & ad amandum Deum.

IX. Alii ratione probatur etiam amoris Dei super omnia esse viribus natura possibilem.

abstinere statuat, & virtutem colere, quod si possit, certe præcipua difficultas est superata, nec videtur tam difficile ut hoc idem statuat animo placendi Deo, præsertim si id ut medium apprehendat ad pœnas fugiendas, & æterna præmia consequenda. Quod verò postea ingruentibus tentationibus Deum offendat, non arguit illum ejusmodi actum non habuisse, cum & post actum amoris supernaturalem homines in peccata relabantur.

SECTIO QUINTA.

Argumenta contra possibilitatem eliciendi actum amoris Dei super omnia in naturâ lapsâ

I. Qui actum amoris naturæ lapsæ Deum diligere, non proprie vera esset justificatio.

Aliud est peccatum retractari, aliud remitti.

II. Si quis ex amore naturali Deum diligere, non esset Martyr.

III. Offenditur, etiam in naturâ lapsâ posse dari cognitionem Dei naturalem, sufficientem ad excitandum illum amorem.

IV. Declaratur quo pacto ad breve tempus possit homo lapsus Deum diligere.

Differentia circa actum amoris Dei in naturâ lapsâ & integrâ.

DICES primò: sequitur hominem qui hujusmodi actum amoris Dei eliceret, fore & non fore justificatum: primum constat, esset namque perfectè ad Deum conversus; quod verò non foret justificatus, non minus videtur manifestum, alioqui posset quis solis naturæ viribus justificari. Respondetur hunc hominem in dicto casu non justificandum; quamvis namque esset conversus ad Deum conversione actuali, & affectivè, ut alibi insinuavi, non tamen conversione perfectâ, seu per renovationem internam & supernaturalem, quæ à Conciliis & Patribus requiritur ad justificationem; hæc siquidem fit tantum per gratiam sanctificantem. Aliud ergo est peccatum retractari, aliud remitti, ut constat in attritione etiam supernaturali, quæ peccatum retractat, & ab eo hominem efficaciter avertit, omnemque illud admittendæ affectum excludit, non tamen peccatum tollit.

Dices secundò: si quis naturæ viribus Deum diligere possit super omnia, ergo & super propriam vitam, ergo per meras vires naturales posset quis pati martyrium. Resp. gratiâ semper præveniri eos, qui vitam pro Deo & verâ fide profundunt: qui verò ex amore tantum naturæ corpus traderet, ita ut ardeat, non foret Martyr.

Dices tertio: deest sufficiens cognitio Dei, quæ ad hujusmodi dilectionem excitet. Contra: viribus naturæ, etiam in naturâ lapsâ cognosci potest Deus, ut auctor naturalis, nempe ut creator & conservator hujus Universi, ipsiusque adeo hominis, sicque ut plurima in nos beneficia naturalia conferens. Deinde bonitas & excellentia Dei cognosci ex creaturis potest ut summè amabilis: unde & hoc est dictamen naturale, Deus est diligendus super omnia, ergo potest homo per breve saltem tempus considerationi bonitatis Dei vacare, ejusque beneficia mente revolvere.

Cum itaque vires naturales physice sint sufficientes, utpote æquales, imò eadem cum iis in naturâ integrâ, & statu innocentie, solùmque tunc poterat per eas vires hunc actum elicere, quia appetitus aureo illo retinaculo continebatur, ne homini bellum intestinum moveret, ac tentationes & turbas excitaret, cum inquam homo frequenter, ad breve saltem tempus nullas tentationes habeat, est quoad hoc sicut in illo statu, cum hac tamen differententiâ, quod ibi ita tentationibus appetitus caruerit, ut irruere in eum non potuerint, hic verò possint. Quemadmodum exempli gratiâ, si duo viribus pares unâ incederet, vel navem in eodem fluvio traherent, aut propellerent nullo flante vento contrario, sanè æquè velociter incederet uter-

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

que, vel navem traheret durante malaciâ, esto alter hoc sibi concessum haberet privilegium, ut nunquam vento adverso uteretur. Cum ergo hic sint omnia principia hujusmodi actus amoris, non est cur dicamus elici eum non posse.

Dices quartò: damnati in inferno nunquam cogitationem ullam congruam habent ad bonum, sed statui illi connaturaliter datur series cogitationum incongruarum, & ad amorem Dei, & quodvis aliud opus bonum, ergo idem dici poterit de statu naturæ lapsæ, saltem quoad actum amoris Dei super omnia. Nego consequentiam: disparitas est aperta: in illo enim statu damnationis nullam habent cogitationem congruam ad bonum ratione summæ miserie in eo repertæ, nempe omnimodæ desperationis omnis omnino remedii evadendi pœnas, vehementissimæ etiam apprehensionis Dei ut hostis, summæ præterea tristitiæ in voluntate de bonis amissis, præsertim beatitudine, & similibus, quæ perpetuò durant, ita ut nullo unquam momento intermittantur, at verò in statu naturæ lapsæ, ad breve saltem tempus, per intervalla cessant tentationes, & molestiæ, quo tempore nulla est impossibilitas, actum hunc amoris eliciendi, non physica, nam supponuntur vires physice sufficientes; nec moralis, hæc enim ex tentationibus ac molestiis provenit, sed hæc illo tempore nullæ sunt. Cum ergo, ut faceret Suarez cap. 35. & videtur mens aliorum qui sententiam contrariam sequuntur, speciale auxilium ad hunc actum tanquam principium illius elicivum non requiratur, sed solum ut tollantur impedimenta, non est cur elici eo tempore non possit, quo hæc sunt ablata, vel cessant.

Dices quintò: quod nunquam factum est, si- gnificum est esse moraliter impossibile juxta illud sancti Hieronymi, *Que est ista argumentatio (nempe Pelagianorum) posse esse quod nunquam fuerit, posse fieri quod nullum fecisse referis*: Sed nullus unquam viribus naturæ ejusmodi actum amoris elicit, ergo, minor probatur ex Apostolo ad Romanos 1. v. 21. ubi de antiquis Græcis & Romanis ait: *Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, &c.*

Respondetur cum Suariorum cap. 35. num. 22. incertum esse utrum aliquando Deus auxilium gentibus ad hunc actum exercendum non dederit, nec per discursum, aut ex effectibus posse contrarium dignosci. Ad illud verò sancti Pauli dici potest, non loqui ipsum de uno vel altero actu, sed de frequentibus & constanter, quâ de causâ absolute de iis dici potest, quod Deum non sicut Deum glorificaverint; esto enim bonos aliquos actus interdum habuerint, postea nihilominus accedente tentatione, ad se reversi evanuerunt in cogitationibus suis, & superbiâ elati, Deum ejusque mandata contempserunt.

Sic etiam dicuntur Angeli non glorificasse Deum, peccasse ab initio, & alia hujusmodi, cum tamen communis sit Theologorum sententia cum sancto Augustino 12. de civitate Dei cap. 11. & sancto Thoma 1. p. q. 62. art. 6. Angelos in gratiâ fuisse creatos, imò omnes tam malos quàm bonos se primò creationis instanti ad Deum convertisse: Unde S. Thomas 1. p. q. 63. art. 5. corpore ait erroneum esse affirmare demonem primo suæ creationis instanti peccasse. Eodem ergo modo, licet Philosophi Deum per actus aliquos bonos honorare interdum potuerint, adeo tamen pauci fuerunt respectu peccatorum, quibus ipsum offenderunt, ut iis non obstantibus dici absolute possint, illum non sicut Deum glorificasse.

V. Inter statum naturæ lapsæ hic in viâ, & statum damnatorum circa actum amoris Dei lata est disparitas.

In statu naturæ lapsæ cessant interdum impedimenta ad eliciendum actum amoris Dei.

VI. Dices: Nullus unquam viribus naturæ elicit actum amoris Dei; ergo elici non potest.

VII. Non constat aliquos ex gentilibus actus amoris Dei aliquando non eliciisse.

VIII. Angeli omnes, tam mali quàm boni ad Deum se aliquando converterunt, & tamen dicuntur mali non glorificasse Deum.

IX. Respondetur secundò non esse in presenti sermone de naturâ aliqua, quæ per multorum actualium commissionem diversos malos habitus contraxit, & vitiiis ita irretita est, & immersa, ut eiis videatur vix posse emergere: homo enim qui in hoc statu est, ægrè etiam per gratiam, nisi valde specialem ad huiusmodi actus eliciendos excitatur. Procedit itaque præfens quæstio de naturâ lapsâ, seu peccato originali infectâ, unde & dicunt communiter eandem de illâ esse rationem ac de naturâ in puris naturalibus constituta, ut videre est in Suarío hîc, cap. 36. num. 2. & aliis contra Alvarez: ubi apertè supponunt non esse sermone de naturâ aliquâ vitiiis hoc modo corruptâ.

Non est hic sermo de illo, qui plurimis admittis sceleribus variis habitus vitiosos contraxit.

Contrà secundò: nec enim omnis amor etiam super omnia, est formaliter & explicitè comparatus, ut diximus, sed aliquando solum virtualiter, nempe talis actus ex modo tendendi amoris erga Deum, ut illo stante, peccare quis non possit, sed insurgente tentatione vel resistere ei homo debeat, vel ab hoc amore cessare.

III. *Omnia autem Dei non est formaliter, sed solum virtualiter comparatum.*

Contrà tertio: esto siquidem hunc actum ingrediat aliquam comparatio, etiam explicita, adhuc tamen potest bonitas divina cum claritate aliqua proponi, difficultas autem moralis in observandis mandatis valde obscurè, & cum exigua advertentia: quo in casu videtur posse hominem & Deum diligere, & velle etiam absolute mandata servare.

IV. *Difficultas in observandis mandatis potest obscure tantum proponi.*

Contrà quartò: hoc namque argumentum non probat actum eiusmodi amoris esse simpliciter impossibilem in naturâ lapsâ, etiam morali impossibilitate, sed ad summum esse impossibilem in eo qui novit hanc difficultatem; at verò fieri potest, ut aliquis eam ignoret. Unde & Pelagiani defacto in illo errore fuerunt, imò aliqui etiam Catholici existimaverunt posse hominem solis naturæ viribus totam legem naturalem implere; ergo in his saltem nulla apprehenditur impossibilitas ex parte objecti, & consequenter nihil vetat, quò minus huiusmodi actum eliciant.

V. *Potest aliquis difficultatem observationis mandatorum ignorare, ergo si saltem possit hunc actum amoris elicere.*

Contrà quintò: nec enim ad amorem Dei, etiam super omnia, requiri videtur propositum ita absolutum, ut statuat quis simpliciter & explicitè omnia mandata observare, seu nunquam se deinceps peccaturum, sed sufficit, si statuat tentationibus omnibus prout occurrunt resistere quantum potest: hoc enim Suarez ipse sufficere fatetur ad actum attritionis, qui nihilominus ex parte propositi æquè universalis esse debet, ac contritio, licet differat ex parte motivi. Quare etiam si quis putet se postea verisimiliter peccaturum, adhuc habere potest dolorem à Conciliis ad Sacramentum Penitentiaë requisitum, imò ut multi putant, etiam si Deus hoc ipsi revelaret, fore nimirum ut postea peccaret; ergo non requiritur propositum ita omnino explicitum, & absolutum.

VI. *Qualis propositum videtur omnia peccata se ad actum amoris Dei necessarium.*

Hæc salvo meliori iudicio mihi videntur non improbabilia: quæ tamen non eo animo propono, ut absolute hoc affirmare velim, cum contraria sententia, & communior multò sit, & ad divinæ gratiæ, quam hic illustrandam suscepimus, commendationem accomodatior. Quod si quis contrariam opinionem sequi velit, dicere poterit huiusmodi actum amoris, cum præstans adeò sit, difficultatem in se majorem continere, quam ut solis naturæ viribus superari queat.

VII. *Contraria sententia multo est inter theologos communior.*

SECTIO SEXTA.

Præcipua difficultas circa actum amoris Dei in naturâ lapsâ naturæ viribus eliciendum.

I. **D**ICES sextò: amor Dei super omnia, sive is supernaturalis sit, sive naturalis, includit voluntatem observandi omnia mandata, sed non potest homo velle viribus naturæ observare omnia mandata: nec enim potest quis velle viribus naturæ id facere, quod viribus naturæ fieri non potest, alioqui vellet impossibile. Hoc est fundamentum Patris Suarez hîc, cap. 34. num. 17. ob quod contrariam sententiam defendit.

Dicitur: Non potest quis natura viribus velle servare omnia mandata, cum sic servare ea debeat.

II. Sed contrà primò: aliud namque est viribus naturæ velle observare omnia mandata, aliud velle ea observare viribus naturæ; licet ergo hoc secundum homo non possit, de quo plura postea; primum tamen non repugnat: potest enim quis viribus naturæ velle id, quod viribus naturæ præstare non potest: sic cui concessa potestas esset patrandi miracula, ut curandi morbos, posset naturali voluntate velle eos curare, quamvis naturaliter curare illos nequeat: sic Sacerdos aliquis potest naturali, imò peccaminosâ voluntate velle consecrare, & corpus Christi miraculoso illo modo sub speciebus constituere, & gratiam per baptismum in pueri animâ producere, etiam si neutrum horum præstare possit naturaliter. Eodem ergo modo, quidni poterit quis naturaliter velle servare mandata sperans peculiare ad hoc auxilium sibi à Deo concedendum; sicut hæretici actu naturali sperant beatitudinem, eam tamen sperant se per gratiam obtenturos.

Aliud est naturaliter velle facere aliquid, aliud velle facere naturaliter.

Res hæc exemplis curis declaratur.

